

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2016 | Vol. 8 | No. 1 | ISSN 1803-8220

CSACHOVÁ, Stela (2016). Konsolidácia mestských častí v meste Košice – teoretické východiská a postoje verejných aktérov. *Acta Politologica* 8, 1, 69–85. ISSN 1803-8220.

Tento článok podléhá autorským právam, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií

Konsolidácia mestských častí v meste Košice – teoretické východiská a postoje verejných aktérov

Stela Csachová¹

Abstract

Many European cities have undergone the inner administrative structure changes in order to create a functional and cost-effective administrative system. Many times, there is a political-geographical disjunction of functional regions and politically constrained local governments. This paper introduces the question of administrative reorganisation of Košice – the second largest city in Slovakia. The reason to analyse it stems from the unevenness of its population size and number of local (city and city wards) councillors what makes an impression of economic ineffectiveness of „a bloated city“. The city is administratively organised at two tiers – the upper tier is a city-wide self-government and the lower tier is local self-government in city wards. It has a population of (234 thousand inhabitants (in 2015), 22 city wards, and currently 244 local councillors. Paper gives the reader a consistent set of information on administrative organisation of a city, structure and characteristics of city wards and division of competencies. There have obviously been political disputes and proposals for cost-saving measures in the last years. The paper presents the political maps of generalised opinions of city-ward mayors to the question of administrative reduction. It can clearly be seen from them that the mayors of inner city wards and panel housing estates claim for the integration whereas the mayors of historically autonomous municipalities call rather for the repeated autonomy. The author uses the traditional methods of qualitative research (historical method, analysis and synthesis) which are accompanied by tables and maps illustrating the spatial aspects of the presented topic.

Key words: Košice, local government, integration, city ward, administrative division

Úvod

Mesto je jedinečným objektom pre interdisciplinárny výskum. Integrovaný prístup, v ktorom sa prelínajú metódy viacerých vedeckých disciplín, dáva čoraz väčší význam pochopeniu komplexnosti mestských útvarov, ich intraurbánnych priestorových štruktúr a procesov. Humánna a politická geografia prenikajú do výskumov organizácie verejnej správy najmä po roku 1989. Pre geografov je zaujímavé skúmať optimalizáciu administratívnej organizácie mesta vo väzbe na priestorové, demografické, ekonomické a politické aspekty riadenia mesta. Slovenskú geografickú komunitu reprezentuje Buček [1999: 79–96, 2006: 353–371, 2013: 313–342], Ištók [2004: 392], Slavík [1998: 137–154, 2007: 103], Sopkuliak [2012: 215–236] a i. V otázke rozvoja na miestnej úrovni je dôležité poznať a interpretovať

¹ RNDr. Stela Csachová, PhD. odborná asistentka na Ústave geografie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita P. J. Šafárika, Jesenná 5, 040 01, Košice. Kontakt: stela.csachova@upjs.sk

optimalizáciu organizácie fungovania samosprávy v mestských [Buček 2013: 313], ale aj vo vidieckych štruktúrach [Lovacká 2009: 104, Klimovský 2014: 204]. Na Slovensku sa diskusia o konsolidácii územnej štruktúry obcí otvára od roku 2005, no dosiaľ bez realizácie razantnejších územných zmien. I keď je táto téma primárne zameraná na vidiecke oblasti s populačne malými obcami, otázka konsolidácie sa nevyhýba ani mestám a zmenám v ich administratívnej štruktúre. Z tohto pohľadu analyzuje mesto Bratislava napríklad Buček [2013: 313–342] a v prípade Košíc takúto analýzu ponúkajú napríklad Csachová a Višňovský [2013: 165–194].

V zahraničí sa téma konsolidácie územnej štruktúry lokálnej samosprávy objavuje vo viacerých štúdiách. Liebmann [1995: 190] a Swianiewicz [2010: 362] ponúkajú prehľadové komparatívne štúdie popisujúce reformy v posúvaní administratívnych hraníc lokálnych samospráv. Názorovú pluralitu, pozitívne, no najmä negatívne aspekty zlučovania municipalít akademikov i praktikov prehľadne ponúkajú v štúdiu Ali, Machart, Vimmer [2012: 263–283]. V teoretickej rovine organizácie verejnej správy je reprezentovaná dichotómiou 2 skupín – regionalistov a lokalistov, resp. zástancov centralizácie (konsolidácie) a decentralizácie (fragmentácie) lokálnej samosprávy [Ostrom et al. 1961: 831–842, Burns 2000: 963–973, Sullivan 2001: 1–24, Coafee-Johnston 2005: 164–177]. V spoločenských je klasickou dilemou demokracia verzus efektívnosť, kde z hľadiska územno-správneho členenia menšia jednotka reprezentuje podľa Dahla, Tufta [1973: 148] skôr demokratickosť, kým väčšia jednotka reprezentuje efektívnosť. Viaceré empirické štúdie aj zo stredoeurópskeho prostredia [napr. Mikušová Meričková et al. 2014, Soukopová et al. 2014] však tieto predpoklady jednoznačne nepotvrdzujú, či dokonca vyvracajú a autori v nich konštatujú, že veľkosť obce nehrá kľúčovú rolu pri meraní efektívnosti poskytovania služieb na lokálnej úrovni. Systematický výskum v oblasti medzistupňa – sublokálnych samospráv však chýba, a to aj napriek tomu, že v poslednom čase sa mu začína venovať výraznejšia pozornosť napríklad v rámci medzinárodného projektu „COST IS 1207 Local Public Sector Reforms: An International Comparison“ (LocRef). V tomto kontexte možno vnímať tento článok aj ako snahu o príspevok do relevantnej akademickej diskusie, a to nielen v slovenských podmienkach.

Diskusia o vysokom počte mestských častí v mestách sa objavuje aj v Českej republike. Na zjazde českej a slovenskej geografickej spoločnosti v Prahe v roku 2014 bol prezentovaný príspevok s názvom „Mesto Košice na križovatke administratívnej reformy“, kde sa v diskusii auditórium zhodlo na tom, že vysoký počet samospráv je i v mestách v Českej republike a že politické rozhodnutia prevyšujú odborné argumenty. V najbližšom období sa preto nepredpokladá, že by v Prahe, resp. v Brne došlo k redukcii ich počtu mestských častí.

Metodika

Cieľom príspevku je rozvinúť diskusiu o optimalizácii administratívnej organizácie mesta Košice znížením súčasného počtu mestských častí. Príspevok má charakter prípadovej štúdie, v ktorej sú kombinované kvantitatívne i kvalitatívne dáta humánno-geografickej analýzy. Popri tradičných metódach ako analýza textov, historická metóda, metóda analýzy a syntézy sme pristúpili ku kartografickému spracovaniu kvalitatívnych dát.

V prvej časti príspevku analyzujeme vývoj administratívnej organizácie mesta, štruktúru mestských častí a zastupiteľstiev, prerozdelenie výkonu kompetencií. Otvárame

otázku redukcie počtu mestských častí, ktorých je v súčasnosti 22 a na mesto tejto veľkostnej kategórie sa tento počet javí ako príliš vysoký [Csachová, Višňovský 2013: 166]. K štúdiu tejto problematiky sme pristupovali skúmaním historických, demografických, geografických a politologických prameňov. K tradičným východiskovým štúdiám o právnom a administratívnom postavení mesta Košice patrí práca historika Halagu [1976: 143 s.]. Demogeografické aspekty mesta Košice ponúka vo svojich príspevkoch Dická [Nestorová-Dická 2006: 295–309, 2014: 176] a Regináčová [2013: 35–38]. V otázke finančného zabezpečovania služieb v Košiciach bola publikovaná štúdia Komunálneho poradenského a výskumného centra [2009: 36] o návrhu nového usporiadania kompetencií a financovania mestských častí. Lokálne je táto otázka medializovaná v novinách Korzár.

V druhej časti príspevku sme vytvorili politické mapy zobrazujúce názorovú pluralitu súčasných verejných aktérov mesta v otázke integrácie mestských častí. Mapy sú výsledkom generalizácie a kódovania rozhovorov so starostami mestských častí, ktoré boli uskutočnené v spolupráci so študentkou Kubovou [2015: 87] v rámci diplomovej práce. Rozhovory prebehli v auguste 2014 – marci 2015. Niektorých sme sa zúčastnili osobne, iné sme realizovali mailovou komunikáciou. Starostov sme požiadali o vyjadrenie k 2 otázkam:

- Súhlasili by ste s tým, aby sa zredukoval počet mestských častí za predpokladu, že Vaša mestská časť by sa stala súčasťou väčšieho celku a naďalej ostala integrálnou súčasťou mesta?
- Zvažovali by ste prípadné odčlenenie sa od mesta? (poznámka – táto otázka bola položená starostom mestských častí, ktorých sa socialistická integrácia týkala).

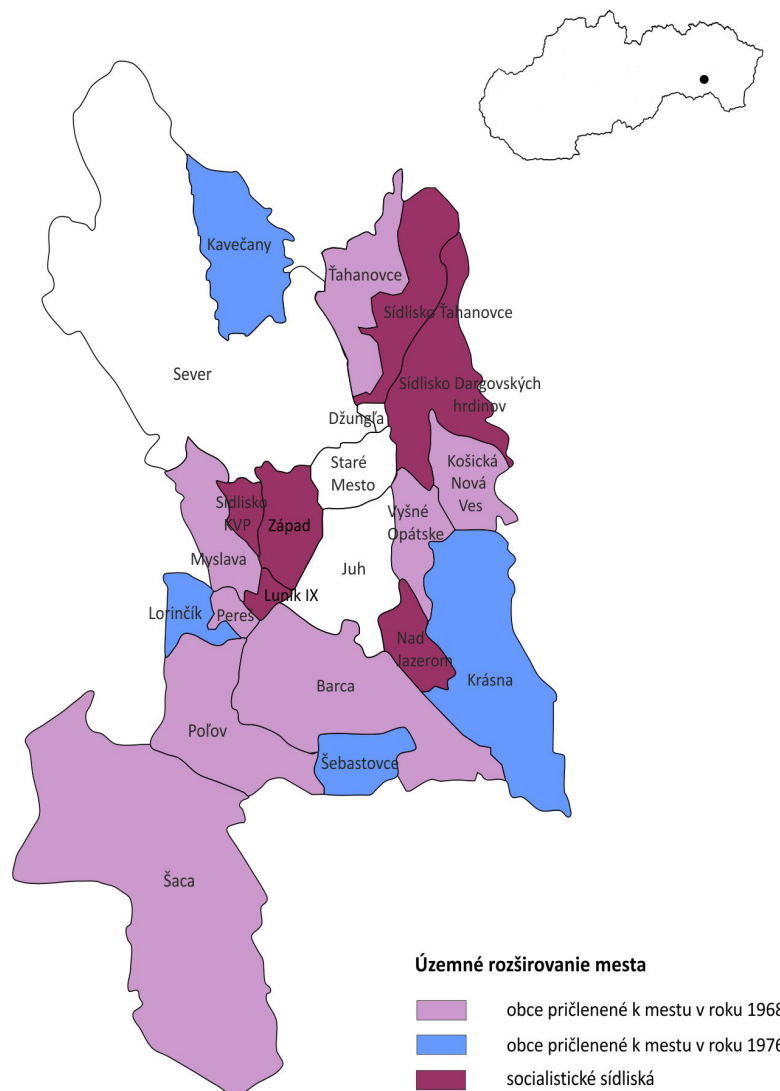
Kódovaním vyjadrení starostov vznikli generalizácie, ktoré sme ex-post zaradili do škály obsahujúcej 4 možnosti (rozhodne áno, skôr áno, skôr nie, rozhodne nie). Tieto generalizované vyjadrenia sme kartograficky zaznamenali do máp (mapa 3 a mapa 4). S MČ Luník IX sa nám nepodarilo skontaktovať sa a starosta MČ Nad Jazerom odpovedal len na 2. otázku.

Vývoj administratívnej organizácie mesta v rokoch 1950 – 1990

V územnej štruktúre a organizácii lokálnej samosprávy sa v Československu v priebehu 20. storočia uplatňovali viaceré, najmä však politické kritériá. V 60.–80. rokoch 20. storočia, v období socialistickej prestavby boli najčastejšími integračnými zmenami v územnej štruktúre obcí pričlenenie vidieckej obce k mestu, pričlenenie vidieckej obce k vidieckej obci a zlučovanie vidieckych obcí [Slavík 1998: 137–154]. Kým v roku 1950 bolo na Slovensku spolu 3 344 obcí, v roku 1988 ich bolo 2 694, čo bol najnižší počet obcí na Slovensku v novodobej histórii. Direktívne administratívne zlučovanie obcí bolo najintenzívnejšie v 70. rokoch 20. storočia a viedlo k nárastu obyvateľstva žijúceho v mestách. Išlo o celoštátny trend administratívneho pričleňovania obcí k rýchlo sa rozvíjajúcim mestským centrom s hlavným účelom zvýšiť urbanizačné ukazovatele ako jeden z dôležitých ukazovateľov ekonomickej a sociálnej vyspelosti krajiny. K mestám s najvyšším počtom integračných zmien v období rokov 1950 – 1990 patrili Žilina (19), Banská Bystrica (18), Považská Bystrica (12), Košice (12), Prešov (8), Bratislava, Topoľčany, Trenčín, Liptovský Mikuláš, Rimavská Sobota a Bytča (7) [Slavík, 1998: 138, doplnené autorkou].

Integračné územné zmeny prebehli aj v Košiciach. Pred prvou fázou pričleňovania obcí k mestu sa mesto Košice skladalo z územia dnešných mestských častí Sever, Staré Mesto, Džungľa a Juh. Územie mesta bol ale ďaleko väčšie. Prvá fáza sa uskutočnila v druhej polovici roka 1968, keď boli k mestu Košice pričlenené obce Barca, Košická Nová Ves, Myslava, Poľov, Šaca, Ťahanovce, Vyšné Opátske a Pereš. Začiatkom roka 1976 sa uskutočnila druhá integračná vlna, keď sa mesto rozrástlo o ďalšie 4 obce – Kavečany, Krásna nad Hornádcom, Lorinčík a Šebastovce (Mapa 1). Zaujímavé je, že vývoj po roku 1990, v čase opätovného odčleňovania sa pričlenených obcí od miest a obcí, nezaznamenal v prípade Bratislavy ani Košíc prinavrátenie k pôvodnému stavu [Slavík 1998: 139].

Mapa 1: Územné rozširovanie mesta Košice pričleňovaním vidieckych obcí

Zdroj: Autorka.

Administratívne usporiadanie mesta Košice po roku 1990

Základnou samosprávnou jednotkou v Slovenskej republike bola Zákonom 369/1990 o obecnom zriadení konštituovaná obec, definovaná ako samosprávny územný celok združujúci osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt. Je právnickou osobou, ktorá za podmienok ustanovených zákonom samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami. Z 2890 obcí má štatút mesta 138 obcí (údaj k roku 2015). Mestá nad 200 000 obyvateľov – Bratislava a Košice majú vlastnú legislatívu. Samosprávu mesta Košice upravuje samostatný Zákon NR SR č. 401/1990 o meste Košice. V zmysle tejto úpravy sa územná samospráva vykonáva na úrovni mesta a na úrovni 22 mestských častí. Podľa Zákona o meste Košice sú mestské časti právnické osoby, ktoré za podmienok ustanovených zákonom a štatútom mesta hospodária so zvereným a vlastným majetkom a so zverenými a vlastnými finančnými príjmami. Mestské časti vykonávajú samosprávu v rozsahu zverenom týmto zákonom a štatútom, vo zverenom rozsahu majú mestské časti postavenie obce. Mestské časti vykonávajú prenesený výkon štátnej správy v rozsahu vymedzenom zákonom, v tomto rozsahu majú mestské časti postavenie obce.

Dvojstupňový model samosprávy

Problémy riadenia miest vyvstávajú najmä z vnútornej štruktúry mesta a týkajú sa najmä ich samosprávnych štruktúr. Dvojstupňový model patrí v súčasnosti k najpoužívanejším v praxi samosprávy metropol. Je preferovaný tým, že kombinuje prednosti unitárneho a polycentrického modelu [Pacione 2001: 26]. Okrem celomestskej úrovni volených orgánov samospráv si ponecháva aj volené orgány na miestnej úrovni. Redukuje problém samosprávy v oblasti poskytovania verejných služieb na celomestskej úrovni, súčasne poskytuje významnú mieru miestnej autonómie v rozhodovaní pre miestne samosprávy. V neprospech celomestskej úrovni hovorí strata lokálnosti a dostupnosti ako základných prvkov lokálnej samosprávy. K možným problémom patrí vzťah vyššej a nižšej úrovne samosprávy, príliš veľká diverzita mestských častí, veľkosť a početnosť jednotiek samosprávy na nižšej úrovni meraný najmä kompetenciami, prepojením orgánov, finančnými vzťahmi atď. [Buček 2013: 327]. Príliš veľké jednotky strácajú výhodnosť z hľadiska blízkosti občanom, malé jednotky môžu čeliť problému „straty pozornosti“ v rámci rozhodovacích procesov vyššej úrovne.

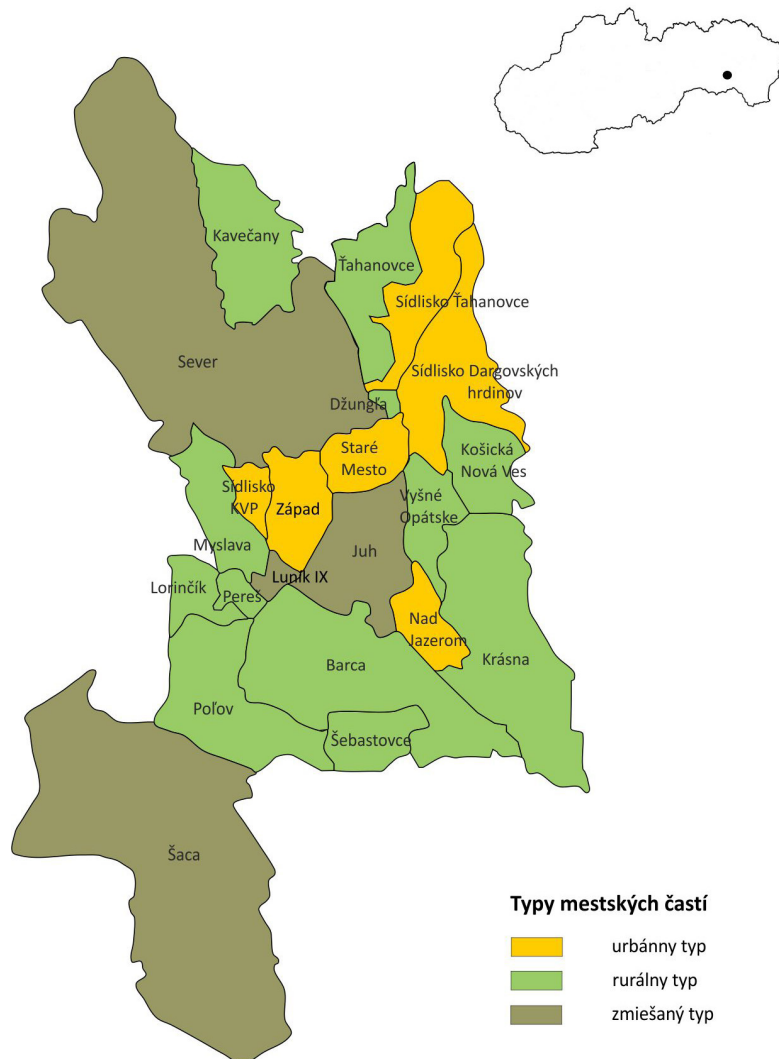
Miestnej úrovni spravidla zostávajú funkcie, pre ktoré je celomestská úroveň z niektorých aspektov nevhodná a pre ktoré má miestna úroveň schopnosti a kapacity. Hlavná úloha je schopnosť reagovať na miestne špecifiká, rešpektovanie preferencií miestnych obyvateľov, zachováva prvky súťaživosti s ostatnými mestskými časťami, zabezpečuje blízkosť k občanovi, priamejšiu zodpovednosť miestnych predstaviteľov [Buček 1999: 80].

Geografické informácie o mestských častiach mesta Košice

Košice sú druhým najväčším mestom v Slovenskej republike s počtom obyvateľov 239 797 (k 31. 12. 2013) a rozlohou 243,7km². Mesto tvoria 4 okresy a 22 mestských častí. Ďalej sa člení na 29 katastrálnych území a 131 urbanistických obvodov. Z 22 mestských častí má osem mestských častí počet obyvateľov vyšší ako 20 000. Mestská časť Sever sa vyznačuje najväčším katastrom (54,62 km²), naopak najmenším katastrom disponuje mestská časť Džungľa (0,47 km²). Hustota zaľudnenia v niektorých mestských častiach prevyšuje slovenský prie-

mer (110 obyvateľov/km²) niekoľkonásobne. Najvyššiu hustotu zaľudnenia dosahuje mestská časť Západ, ktorá má aj najviac obyvateľov (7 322 obyvateľov/km²). Najnižšiu hustotu zaľudnenia majú prevažne mestské časti, ktoré kedysi tvorili samostatné obce (Šebastovce, Krásna, Barca, Poľov). Pozoruhodná je mestská časť Luník IX, ktorá je druhou najmenšou mestskou časťou Košíc s výmerou len 1,07 km², avšak na jej území má trvalý pobyt viac ako 8 000 obyvateľov.

Mapa 2: Typizácia mestských častí mesta Košice

Zdroj: Autorka.

Na základe vlastností mestských častí bola v príspevku Csachová, Višňovský [2013: 181] vyhodnotená štruktúra mestských častí podľa vybraných indikátorov s následnou typizáciou. V priestore mesta Košice bolo identifikovaných 6 urbánnych mestských častí (Mapa 2): Staré Mesto, Západ, sídlisko Dargovských hrdinov, sídlisko Ťahanovce, Nad Jazerom a KVP. Ide jednak o historické centrum mesta, vnútorné mesto budované v medzivojnovom období a po

2. svetovej vojne a panelové sídliská budované hlavne v 70. a 80. rokoch 20. storočia. Ďalšiu skupinu mestských častí tvorí 12 rurálnych mestských častí: Kavečany, Ťahanovce, Džungľa, Košická Nová Ves, Vyšné Opátske, Krásna, Barca, Šebastovce, Poľov, Lorinčík, Pereš a Myšlava. Okrem mestskej časti Džungľa ide o administratívne pripojené obce z integračného obdobia 60. tých a 70. tých rokov 20. storočia, ktoré si zachovávajú svoj rurálny charakter, no výraznejšie ich pretvárajú súčasné procesy suburbanizácie. Zmiešaný urbánno-rurálny charakter majú 4 mestské časti: Sever, Juh, Luník IX a Šaca. Tieto mestské časti majú istú špecifickú črtu, ktorá bude výraznejšie ovplyvňovať okruh kompetencií v jej manažovaní. Sever je rozlohou a lesným porastom najväčšia, Juh je priemyselnou časťou, Šaca je ovplyvnená blízkosťou US Steelu a Luník IX koncentruje sociálne vylúčené obyvateľstvo.

Súčasný stav rozloženia kompetencií mesta

V Tabuľke 1 možno vidieť rozdelenie mestských častí na malé a veľké mestské časti. Jedná sa o zaužívané delenie mestských častí, ktoré slúži na popis kompetencií mestských častí. K veľkým mestským častiam radíme mestské časti s počtom obyvateľov vyšším ako 20 000 – Sever, Staré Mesto, Sídlisko Ťahanovce, Juh, Nad jazerom, KVP, Dargovských hrdinov a Západ. Ostatné mestské časti sa radia k malým mestským častiam.

Tablka 1: Rozloženie kompetencií v meste Košice

Kompetencie	Magistrát mesta	Veľká mestská časť	Malá mestská časť
cestné komunikácie	VÚC a 7 veľkých MČ	nie (iba KVP)	áno (bez trás MHD)
verejné osvetlenie	pre všetky veľké MČ	nie	Áno
starostlivosť o zeleň	pre 7 veľkých MČ	nie (iba KVP)	Áno
kultúra a šport	lokálne v 7 veľkých MČ	celomestské v 2 MČ	Lokálne
sociálne veci	1 ZSS	ZOS v 4 MČ	Nie
školsťvo	sieť MŠ a ZŠ	Staré Mesto (6 MŠ)	Šaca (1 MŠ)

Zdroj: Zmena rozdelenia kompetencií a systému financovania mestských častí v Košiciach [2009].

Poznámka:

Kompetencia je financovaná z vlastných zdrojov
Kompetencia je čiastočne financovaná z vlastných zdrojov
Kompetencia je financovaná iným subjektom

Mesto spravuje cestné komunikácie II. a III. triedy na svojom území bez nároku na podiel na dani z motorových vozidiel (daň z motorových vozidiel je pričlenená samosprávnemu kraju). Údržbu a opravy komunikácií v 7 veľkých mestských častiach zabezpečuje magistrát mesta (s výnimkou KVP). Magistrát sa taktiež stará o cestné komunikácie, po ktorých premáva MHD bez ohľadu na to, v ktorej mestskej časti sa nachádzajú. Malé mestské časti a KVP si údržbu a opravy miestnych komunikácií zabezpečujú z vlastných rozpočtov (s výnimkou tých, po ktorých premáva MHD).

Údržbu verejného osvetlenia vo všetkých veľkých ale aj malých mestských častiach zabez-

pečuje magistrát mesta. Ide o verejné osvetlenie pozdĺž miestnych komunikácií, na ktorých premáva linka MHD. Vo vlastnej réžii si spravujú verejné osvetlenie malé mestské časti, na ktoré im prispieva magistrát z mestského rozpočtu (prispieva len na spotrebu elektrickej energie). Výdavky na verejné osvetlenie sú v menších (okrajových) mestských častiach nižšie ako v centre mesta. Vyplýva to z celonočného svietenia v centre mesta, čo vedie k vyššej spotrebe elektrickej energie a rýchlejšiemu opotrebovaniu svietidiel.

Kompetencie starostlivosti o zeleň sú takmer totožné s kompetenciami cestných komunikácií. Vo veľkých mestských častiach (s výnimkou KVP) túto kompetenciu vykonáva magistrát mesta prostredníctvom Správy mestskej zelene. Ostatné malé mestské časti vykonávajú starostlivosť o zeleň z vlastných rozpočtov. Okrem údržby zelene spadá do tejto kategórie aj údržba chodníkov a zariadení (lavice, vázy, sochy a i.), údržba detských ihrísk, pieskovísk a športovísk.

Z mestského rozpočtu sa na kultúru a šport poskytujú finančné prostriedky dvoma mestským častiam na chod zariadení celomestského významu (krytá plaváreň a Múzeum V. Löfflera v Starom Meste a športovo-zábavný areál, spoločenské relax centrum, stredisko VPP a kúpalisko Triton v mestskej časti Juh). Aj ďalšie mestské časti majú rôzn kultúrne a športové zariadenia, ktorých chod si však financujú sami.

V meste sa nachádza päť zariadení opatrovateľských služieb pre seniorov, z toho jedno je v správe magistrátu a zvyšné štyri sú pod dohľadom mestských častí Sever, Juh, Dargovských hrdinov a Západ. Tieto mestské časti čerpajú z rozpočtu mesta financie aj na terénnu opatrovateľskú službu. Z rozpočtu mesta sa taktiež financuje aj stravovanie seniorov na základe počtu záujemcov vo forme stravných lístkov. Túto možnosť využíva momentálne 14 mestských častí.

V súčasnosti sú základné a materské školy v meste pod správou magistrátu s výnimkou sedem materských škôl, ktoré sú v pôsobnosti dvoch mestských častí (šesť v Starom Meste a jedno v Šaci). Celkovo je tak pod správou magistrátu 56 materských škôl spolu s jedálňami. Pôvodne boli všetky materské školy pod správou mestských častí, avšak ich kapacita a finančné možnosti boli obmedzené, a tak bola táto pôsobnosť prevedená na magistrát mesta. Magistrát okrem materských spravuje aj 34 základných škôl spolu s jedálňami, päť základných umeleckých škôl, 14 centier voľného času a tri jazykové školy.

Zmeny v počte poslancov v rokoch 1990–2015

Počty mestských i miestnych poslancov sa od roku 1990 niekoľkokrát menili novelami zákona. V rokoch 1990–2006 bolo v mestskom zastupiteľstve 80 poslancov, počas ďalších dvoch volebných období (2006–2010, 2010–2014) ich počet klesol na päťdesiat. Výsledkom ostatných komunálnych volieb je zníženie počtu poslancov o 9 (Tabuľka 2).

Okrem počtov mestských poslancov sa v daných obdobiach zmenili aj počty miestnych poslancov v mestských častiach.

Do roku 2006 boli stanovené 3 kategórie počtu poslancov podľa počtu obyvateľov mestskej časti. Následne sa kategória 3 000 až 20 000 obyvateľov rozdelila na dve kategórie a to: 3 000 až 10 000 obyvateľov a 10 000 až 20 000 obyvateľov, pričom v kategórii 10 000 až 20 000 obyvateľov sa nenachádza ani jedna mestská časť.

Tabulka 2: Zmeny počtu miestnych poslancov od roku 1990

Veľkostné kategórie	1990 – 2006		2006 – 2014	od roku 2014
< 3 000 obyvateľov	9 – 13		5 – 9	3 – 5
3 000 – 20 000 obyvateľov	13 – 30	od 3 000 do 10 000 obyvateľov	9 – 13	5 – 7
		od 10 000 do 20 000 obyvateľov	13 – 19	7 – 11
> 20 000 obyvateľov	31 – 60		19 – 23	11 – 13

Zdroj: Zákon č. 401/1990 Zb. o meste Košice

V prvom období (1990–2006) si tak obyvatelia Košíc mohli voliť 1 primátora, 22 starostov, 80 mestských poslancov a miestnych poslancov v rozmedzí 390 až 730 (zvolených 414 vo volebnom období 2002–2006). Žiadna z mestských častí Košíc nevyužila možnosť stanoviť počet poslancov na maximálny možný tak, ako im to zákon o Košiciach umožňuje. Na strane druhej, až 12 mestských častí sa rozhodlo, že postačí, ak občanov budú v miestnych zastupiteľstvách zastupovať poslanci v minimálnom počte, a v ďalších dvoch mestských častiach (Luník IX. a Šebastovce) dokonca občania volili nižší než minimálny počet poslancov [Sloboda, 2006: 6]. Mestské časti „sa uskromnili“ s nižším počtom miestnych poslancov, kedy sa priblížili k dolnej hranici 390. Spolu riadilo Košice 517 poslancov.

Po novelizácii zákona v roku 2006 nastalo druhé obdobie (2006–2014), kedy sa znížil počet volených poslancov. Z pôvodných 80 mestských poslancov si tak ľudia volili priamymi voľbami už len 50. Okresal sa aj počet miestnych poslancov a to v rozmedzí od 238 do 326. Vo volebnom období 2006–2010 bolo spolu v mestských častiach 307 poslancov a podobne to bolo aj v rokoch 2010–2014, kedy počet miestnych poslancov nebol taktiež skromný a mestské časti sa rozhodli okresiť počet poslancov z minulého volebného obdobia len o dvoch poslancov. Takmer všetky najväčšie mestské časti s počtom obyvateľov vyšším ako 20 000 si zvolili hornú hranicu počtu poslancov (23), výnimku tvorí mestská časť KVP, ktorá si zvolila o jedného poslanca menej. Do kategórie 3 000 až 10 000 obyvateľov patria štyri mestské časti – Luník IX., Šaca, Barca a Krásna. Počty poslancov sa v týchto mestských častiach pohybovali v strednej rovine (11–12). V kategórii menej ako 3 000 obyvateľov sa nachádza najviac (10) mestských častí. Polovica z nich si zvolila strednú cestu a tak počet miestnych poslancov sa zastavil na čísle 7 (Džungľa, Kavečany, Myslava, Poľov, Šebastovce). V štyroch mestských častiach (Ťahanovce, Pereš, Košická Nová Ves a Vyšné Opátske) sa volil najvyšší možný počet poslancov (9). Iba jedna mestská časť (Lorinčík) mala v tomto období najnižší možný počet poslancov (5). Celkový počet poslancov spravujúcich mesto Košice sa v tomto období výrazne znížil z 517 na 378.

Posledná najnovšia zmena prišla s komunálnymi voľbami v roku 2014, kedy sa počet volených mestských poslancov znížil na 41 a taktiež sa znížili počty miestnych poslancov o takmer polovicu. Obyvateľstvo si tak mohlo zvoliť miestnych poslancov v počte od 138 do 182. Na volebné obdobie 2014–2018 bolo zvolených 180 miestnych poslancov. Spolu sa tak na riadení mesta podieľa dnes už len 244 osôb. Takmer každá mestská časť využila

možnosť najvyššieho možného počtu poslancov, s výnimkou mestskej časti Kavečany, ktorá má v súčasnosti iba 3 miestnych poslancov. Od posledných komunálnych volieb tak počet osôb činných v orgánoch mesta a mestských častí klesol o cca 35 % z 378 na 244. Uvedené numerické zmeny sú zaznamenané v Tabulke 3.

Tabulka 3: Počet poslancov v jednotlivých mestských častiach vo volebných obdobiach

mestská časť	2002 – 2006	2006 – 2010	2010 – 2014	2014 – 2018	Počet obyvateľov (2013)	Počet obyvateľov na poslanca
Džungľa	9	7	7	5	671	134
Kavečany	12	9	7	3	1 254	418
Sever	31	23	23	13	20 303	1562
Sídlisko Ťahanovce	31	23	23	13	23 047	1773
Staré Mesto	32	23	23	13	20 391	1569
Ťahanovce	9	9	9	5	2 456	491
Lorinčík	9	5	5	5	543	109
Luník IX	9	11	11	7	6 193	885
Myslava	9	7	7	5	2 016	403
Pereš	9	7	9	5	1 665	333
Poľov	9	7	7	5	1 127	225
Sídlisko KVP	33	22	22	13	24 858	1912
Šaca	17	13	12	7	5 693	813
Západ	45	23	23	13	40 567	3121
Dargovských hrdinov	33	23	23	13	26 955	2073
Košická Nová Ves	9	9	9	5	2 637	527
Barca	13	11	11	7	3 445	492
Juh	33	23	23	13	23 180	1783
Krásna	15	13	12	7	4 739	677
Nad jazerom	31	23	23	13	25 447	1957
Šebastovce	7	7	7	5	670	134
Vyšné Opátske	9	9	9	5	1 940	388
SPOLU	414	307	305	180	239 797	1332

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky [online]. www.statistics.sk; prepočty autorka.

Od roku 1990 sa počet mestských, ale aj miestnych poslancov zmenil dvakrát v priebehu 8 rokov, pričom Zákon o meste Košice je platný už 25 rokov. Za 8 rokov sa tak podarilo znížiť počet mestských poslancov o takmer 50 % a počet miestnych poslancov o 56 %.

Obyvatelia Košíc si tak v posledných komunálnych voľbách volili menej poslancov za mesto, ale aj menej poslancov za jednotlivé mestské časti. Táto novelizácia Zákona o meste

Košice prebehla ešte v roku 2013.

Postoje starostov k zlučovaniu mestských častí

Mestu Košice bola v predmetnej otázke venovaná značná mediálna pozornosť v rokoch 2013 – 2014. Predstavitelia mestských častí boli počas tohto obdobia často konfrontovaní s otázkami o zlučovaní mestských častí. Napriek vyjadreniam v lokálnych novinách sme sa pokúsili osloviť v spolupráci s Kubovou [2015: 87] všetkých starostov mestských častí so žiadosťou o krátky rozhovor. Na základe ich názorov sme skonštruovali mapy, v ktorých kartogram zodpovedá generalizovanému kódovanému názoru starostu danej mestskej časti. Otázka č. 1 je vyhodnotená v tabuľke 4 a mape 3. Možno konštatovať, že starostovia veľkých mestských častí (vnútorného mesta, sídlisk a MČ Sever) sa prikláňali k zlučovaniu mestských častí. Za najdôležitejšie dôvody redukcie považujú zníženie nákladov na chod samosprávy. Znížil by sa počet a úspora mzdových nákladov na platy, odvody a iné režijné náklady starostov, zástupcov starostov, kontrolórov mestských častí a poslancov, prípadne ďalších vedúcich zamestnancov. Pri konštituovaní nových hraníc je podľa starostu MČ Juh potrebné brať do úvahy „*prirodzené hranice doterajších mestských častí, možnosti dopravného spojenia, dostupnosť služieb poskytovaných obyvateľom samosprávou ako aj ekonomické náklady na vybavovanie oprávnených požiadaviek a potrieb jednotlivých obyvateľov*“.

Tabuľka 4: Vyhodnotenie otázky č. 1

Rozhodne áno	7	Ťahanovce, Juh, Západ, Sever, Staré Mesto, Nad Jazerom, Poľov
Skôr áno	6	KVP, Dargovských hrdinov, Kavečany, Pereš, Košická Nová Ves, Lorinčík
Skôr nie	3	Vyšné Opátske, Barca, Ťahanovce
Rozhodne áno	4	Myslava, Šaca, Džungľa, Šebastovce

Zdroj: Autorka.

Naproti tomu, starostovia vidieckych, periférnych mestských častí sú skôr proti zlučovaniu mestských častí. Ako dôvody uvádzajú špecifickosť vidieckych mestských častí s odlišnými prioritami ako rýdzo mestské časti. Podľa viacerých starostov by sa mali pôvodne pričlenené obce zachovať, resp. možnosť osamostatniť. Starostka MČ Šebastovce hovorí, že „*či už pri zlučovaní sa bude prihliadať na históriu alebo na čokoľvek iné, nedá sa spájať nespojiteľné a to je to, čo je diametrálne odlišné, a to sú veľké mestské časti s malými*“.

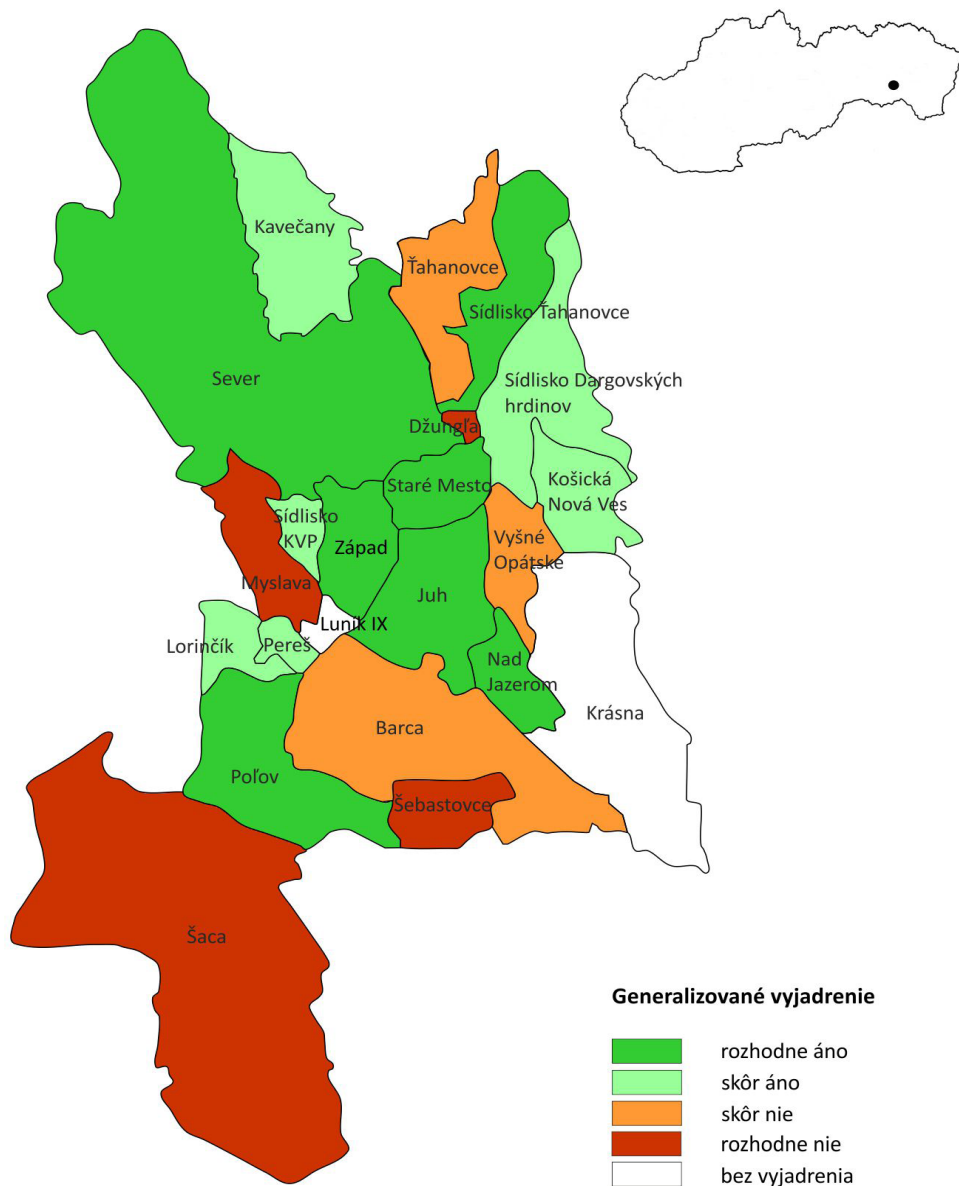
Otázka č. 2 je vyhodnotená v Mape 4. Až 10 z 12 starostov v minulosti pričlenených obcí sa vyjadrilo za zvažovanie možnosti odčleniť sa od mesta Košice v prípade zlučovania. Starosta MČ Lorinčík sa neprikláňa k tejto možnosti, zrejme si uvedomuje aj zákonný populačný limit, ktorý s odčlenením obce súvisí a je stanovený na 3 000 obyvateľov.

Súčasný stav problematiky

V decembri 2013 sa konala verejná diskusia, zvolaná primátorom Rašim, na ktorej sa zišlo odhadom 70 obyvateľov vrátane bývalých a súčasných starostov a poslancov. Primátor informoval, že má pripravené 3 modely:

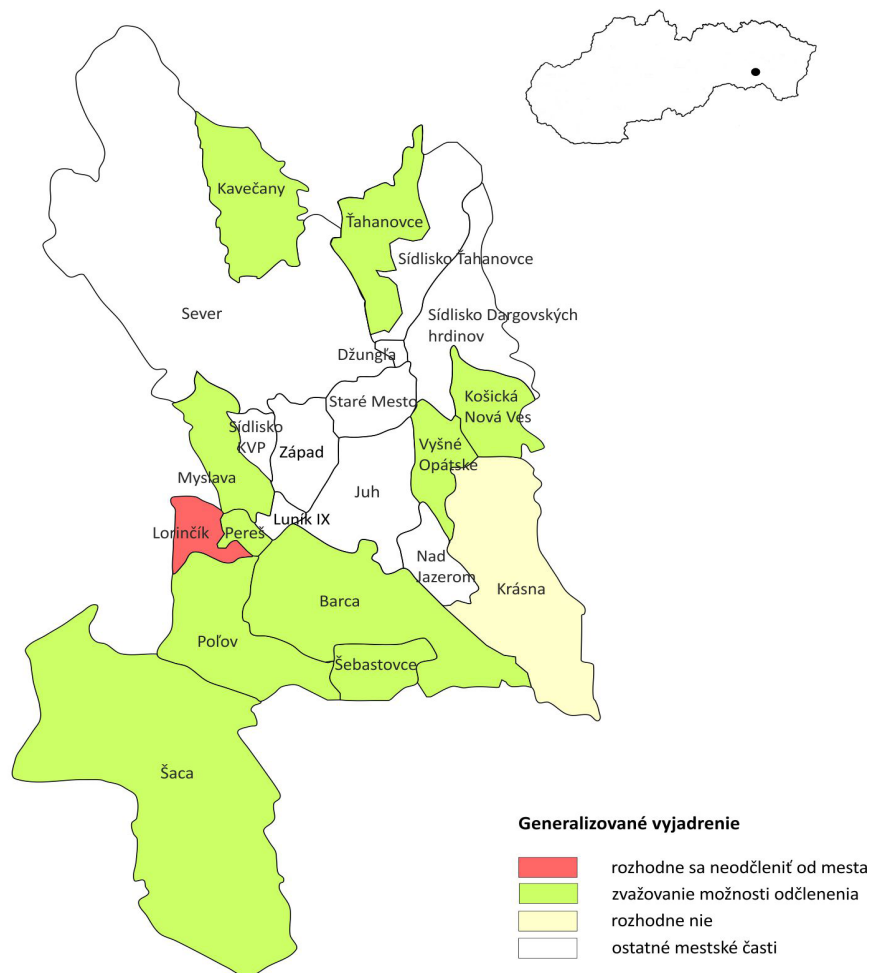
- Zlučovanie len veľkých mestských častí po 2 susedné navzájom (odhad ročnej úspory 2,5 milióna eur).
- Zlúčenie veľkých častí s blízkymi malými časťami (odhad ročnej úspory 2,1 milióna eur).
- Návrat k piatim okresom – mestským častiam Východ, Západ, Sever, Juh a Šaca (odhad ročnej úspory 4 milióny eur).

Mapa 3: Vyjadrenie starostov k redukcii počtu mestských častí (2015)

Zdroj: Autorka.

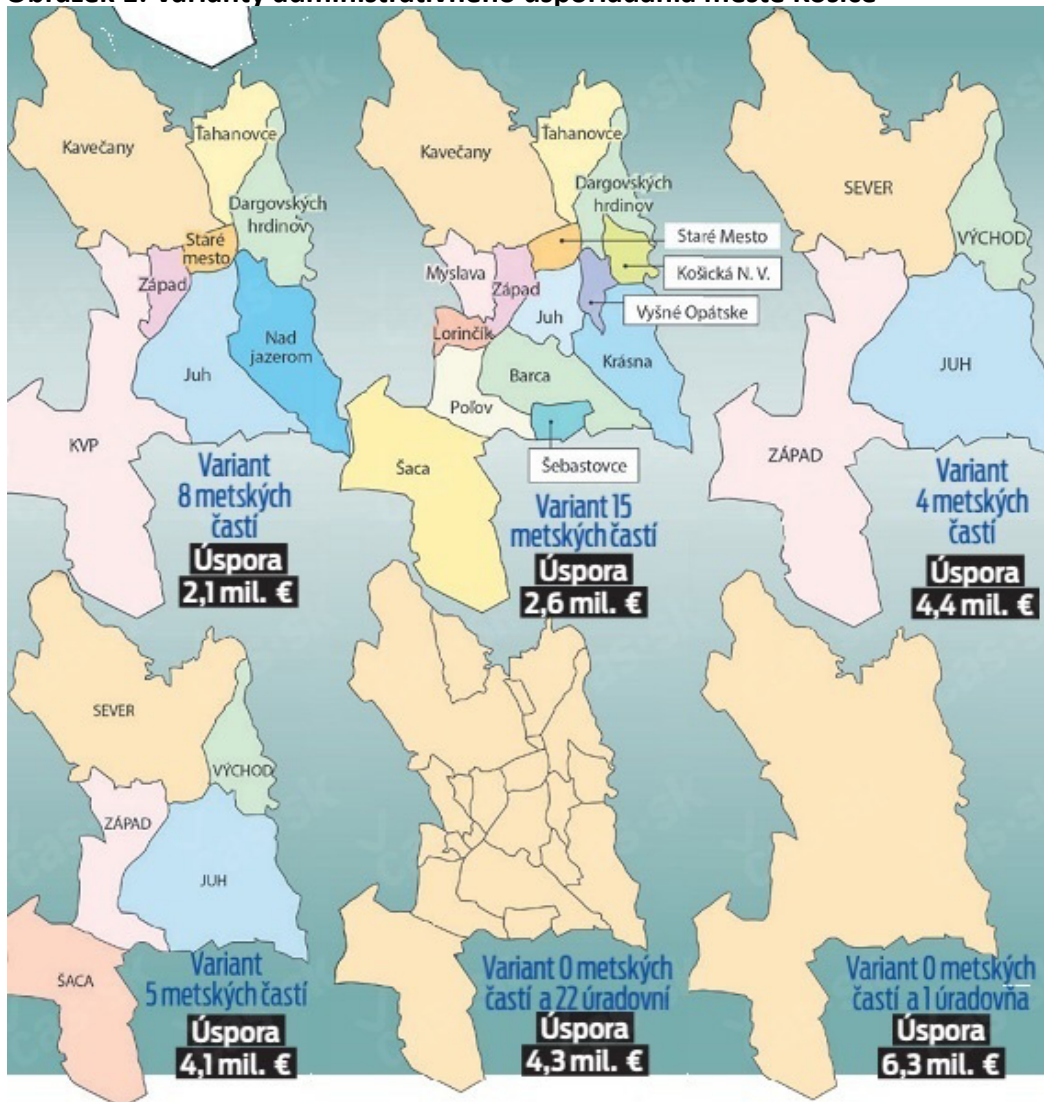
Mapa 4: Vyjadrenie starostov k možnosti oddelenia sa od mesta Košice

Zdroj: Autorka.

Primátor Raši vtedy rokoval s Radou starostov o redukcii počtu, no ku konsenzu nedošlo. Názory starostov veľkých a malých mestských častí na nové usporiadanie boli príliš rozdielne. V malých mestských častiach uskutočnili petície, v ktorých sa obyvatelia vyjadrili za zachovanie vlastných mestských častí. Podľa slov primátora Rašiho „sám primátor nedokáže zredukovať počet mestských častí. Potrebuje podporu starostov. Legislatíva je nastavená tak, že ľudia, ktorých sa týka zlúčenie, to môžu zablokovať referendum. Na to, aby sme mestské časti zrušili, musí byť aspoň aký-taký konsenzus, aby sa dala zmeniť legislatíva“ [Vrábeľ 2013a, 2013b].

Najaktuálnejšou informáciou zo septembra 2015 je schválenie organizovania referenda, kedy poslanci mestského zastupiteľstva schválili konanie referenda na termín parlamentných volieb v marci 2016. Na základe platného referenda, v ktorom sa zúčastní polovica oprávnených voličov, bude možné urobiť novelu zákona o meste Košice. Mesto predstavilo varianty (Obrázek 1) a z nich odvodené finančné úspory.

Obrázek 1: Varianty administratívneho usporiadania meste Košice

Zdroj: Nový Čas. Dostupné z WWW: <<http://www.cas.sk/clanok/330768/kosicki-poslanci-schvalili-referendum-kolko-mestських-casti-sa-bude-rusit.html>>

Záver

Konsolidácia mestských častí v meste Košice je lokálnou politicko-administratívno-ekonomickou témou. Otvára možnosti pre interdisciplinárny výskum, v ktorom by boli relevantne zohľadnené prístupy ďalších vedeckých disciplín (politológia, humánna geografia, právo a i.). I keď je obsah príspevku do značnej miery lokálny, popisujúci len mesto Košice, v teoretickom kontexte ho možné generalizovať na mestá rovnakej veľkostnej kategórie či miest v posocialistickom období štátov strednej Európy. Javí sa, že pri diskusiách o zmene administratívnych hraníc mesta vstupujú jednak retrospektívne (historické) faktory a jednak perspektívne faktory ako územný rozvoj mesta, ekonomická situácia a sociodemografické štruktúry obyvateľov mesta.

I keď novelizácie Zákona o meste Košice priniesli zmeny v počte mestských

a miestnych poslancov, zmena počtu mestských častí nenastala dodnes. Limity sú viaceré. Podľa zákona „vytvoriť, zrušiť, zlúčiť alebo rozdeliť mestské časti, alebo vykonávať iné zmeny ich hraníc môže mestské zastupiteľstvo všeobecne záväzným nariadením. Na prijatie tohto všeobecne záväzného nariadenia je potrebný súhlas trojpätinovej väčšiny všetkých poslancov.“ Vytvorenie, zrušenie, zlúčenie alebo rozdelenie mestskej časti môžu obyvatelia územne dotknutých mestských častí odmietnuť v referende miestnej časti a taktiež zmenu územia danej mestskej časti musia schváliť miestne zastupiteľstvá všetkých, územne dotknutých mestských častí trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov.

Ďalším limitom je zákonom stanovená populačná veľkosť novovzniknutej obce. Zákon o obecnom zriadení hovorí, že „obec sa môže rozdeliť, ak nové obce budú mať katastrálne územie alebo súbor katastrálnych území tvoriaci súvislý územný celok, s najmenej 3 000 obyvateľmi. Vzhľadom na to je vysoko nepravdepodobné, že by od mesta odčlenili mestské časti s počtom obyvateľov menej ako 3 000.

Najaktuálnejšou informáciou zo septembra 2015 je schválenie organizovania referenda v marci 2016. Ak sa ho zúčastní viac ako polovica oprávnených voličov, bude možné urobiť novelu zákona o meste Košice. Budeme teda sledovať, ako sa situácia s vysokým počtom mestských častí v Košiciach napokon vyvinie.

LITERATÚRA:

- ALI, S., MACHART, F., VIMMR, M. K. (2012). Negativní aspekty slučování municipalit. Analýza akademické diskuze. *Acta Politologica*, 4, 3, 236–283. ISSN 1803-8220.
- BLATTER, J. K., (2006). Geographical scale and functional scope in metropolitan governance reform: Theory and evidence from Germany. *Journal of Urban Affairs*, 28, 2, 121–150. ISSN 1467-9906.
- BUČEK, J. (1999). The Citywide/District Relationship and the Question of Integrity: A Case Study of Bratislava. In KIMBALL, J. D.O (ed.) *The Transfer of Power – Decentralisation in Central and Eastern Europe*. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative, 79–96. [online]. [cit. 10. 5. 2015]. Dostupný z WWW: <http://humannageografia.sk/clanky/Bratislava_in_Kimball.pdf>
- BUČEK, J. (2006). Hlavné smery a problémy výskumu súčasnej politickej geografie. *Geografický časopis*, 58, 4, 353–371.
- BUČEK, J. (2013). Priestorová organizácia miestnej samosprávy Bratislavy v teoretickom a medzinárodnom kontexte. In BUČEK, J., KOREC, P. (eds.). *Moderná humánna geografia mesta Bratislava: priestorové štruktúry, siete a procesy*. Bratislava: Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta, 313–342.
- BUČEK, J., SOPKULIAK, A. (2014). Local self-government finance in Slovakia during the 2008–2011 crisis: Fiscal Austerity and Innovation in Local Governance in Europe. *Fiscal Austerity and Innovation in Local Governance in Europe*. 1. vyd. Farnham: Ashgate, 7–30. ISBN 978-1-4724-3243-8.
- BURNS, D. (2000). Can Local Democracy Survive Governance? *Urban Studies*, 37, 5–6, 963–973. ISSN 1360-063X.

- COAFEE, J., JOHNSTON, L. (2005). The management of local government modernisation: Area decentralisation and pragmatic localism. *International Journal of Public Sector Management*, 18(2), 164–177.
- CSACHOVÁ, S., VIŠŇOVSKÝ, M. (2013). Typizácia mestských častí mesta Košice pre potreby reformy administratívneho členenia – zhodnotenie stavu a diskusií. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 57, 2, 165–194. ISSN 1338–6034.
- CSACHOVÁ, S. (2014). *The city of Košice on the crossroad of the administrative structure reform*. Zborník abstraktov konferencie Geografie v srdci Evropy. Praha: Univerzita Karlova, 160. [online]. [2015-05-05]. Dostupné z WWW: na <<http://www.cgs-sgs2014.cz/dokumenty-ke-stazeni>>
- DAHL, R., A., TUFTE, E., R. (1973). *Size and Democracy*. Stanford University Press. ISBN 0804708347.
- DICKÁ, J. (2006). Suburbanizácia mesta Košice a jeho zázemia. *Geografická revue*, 2, 2, Banská Bystrica: UMB, 295–309. ISSN 1336-7072.
- HAKL, R. (2015). Košickí poslanci schválili referendum: koľko mestských častí sa bude rušiť? [online]. [2015-09-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.cas.sk/clanok/330768/kosicki-poslanci-schvalili-referendum-kolko-mestskych-casti-sa-bude-rusit.html>>
- HALAGA, O. R. (1967). *Právny, územný a populačný vývoj mesta Košice*. Košice: Východoslovenské tlačiarne. ISBN 83-024-67.
- HINNERICH, B. T. (2009). Do merging local government free ride on their counterparts when facing boundary reform? *Journal of Public Economics*, 93, 721–728. ISSN 00472727.
- IŠTOK, R. (2004). *Politická geografia a geopolitika*. Prešov: Prešovská univerzita, 392 s., ISBN 80-8068-331-1.
- KLIMOVSÝ, D. (2009). Klasifikácia spôsobov kreovania základných orgánov obecnej samosprávy v európskej perspektíve *Acta Politologica*. 1, 3, 241–267.
- KLIMOVSÝ, D. (2014). *Inter-municipal cooperation in Slovakia: The case of regions with highly fragmented municipal structure*. Novo mesto: Faculty of Organization Studies. ISBN 978-961-93688-3-1.
- KUBOVÁ, V. (2015). Návrh reorganizácie administratívneho členenia mesta Košice, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, Prírodovedecká fakulta, Ústav geografie, Vedúci diplomovej práce: RNDr. Stela Csachová, PhD., 87 s.
- LIEBMANN, G. W. (1995). *The Little Platoons: Sub-Local Governments in Modern History*. Westport: Praeger. ISBN 0275951782.
- LOVACKÁ (CSACHOVÁ), S. (2009). *Geografické aspekty komunálnej reformy v Slovenskej republike*. Geografia Cassoviensis, 3, 1. ISSN 1337-6748.
- MIKUŠOVÁ MERIČKOVÁ, B., NEMEC, J., SOUKOPOVÁ, J. (2014). The Economics of Waste Management: Evidence from the Czech Republic and Slovakia. *Lex localis – Journal of Local Self-Government*, 12, 3, 431–449. ISSN 1581-5374.
- NESTOROVÁ-DICKÁ, J. (2013). *Sociálno-demografické dimenzie postsocialistického mesta Košice*: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Košice. ISBN 978-80-8152-096-9.
- OSTROM, V., TIEBOUT, C., WARREN, R. (1961). The organisation of government in Metropolitan Areas: A theoretical inquiry. *The American Political Science Review*, 831–842.
- PACIONE, M. (2001). Geography and public finance: planning for fiscal equity in a metropolitan region. *Progress in Planning*, 56, 1–59. 0305-9006.
- REGINÁČOVÁ, N. (2013). Čo prezrádzajú čísla. Slovensko a Košice z hľadiska sčítaní ľudu. *Historická revue. Špeciál*, 2, 35–38. ISSN 1335-6550.

- SLAVÍK, V. (1998). Územné zmeny obcí v Slovenskej republike v etape transformácie (1990–1998). In *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, 41, Bratislava: Univerzita Komenského, 137–154. ISSN 0231-715X.
- SLAVÍK, V. (2007). *Verejná správa*, Bratislava: Univerzita Komenského. [Manuscript]
- SLAVÍK, V., KLOBUČNÍK, M. (2011). Územné a sídelné jednotky v Slovenskej republike v rokoch 1961–2011. In *Forum Statisticum Slovacum*, 6, 161–168. ISSN 1663-7420.
- SLOBODA, D. (2006). Slovensko – krajina poslancov. Počty poslancov v komunálnej politike v SR. Bratislava: Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika. [online]. [2015-09-01]. Dostupné z WWW: <http://konzervativizmus.sk/upload/pdf/KI_Slovensko_krajina_poslancov.pdf>
- SOPKULIAK, A. (2012). Fiškálna autonómia miestnej samosprávy a jej výskum v geografii. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*. 56, 2, 215–236. ISSN 1338-6034.
- SOPÓCI, J., HRABOVSKÁ, A., BUNČÁK, J. 2005. Politická participácia v miestnej demokracii *Parlamentný kuriér*, 4–5, 45–48.
- SOUKOPOVÁ, J., NEMEC, J., MATĚJOVÁ, L., STRUK, M. (2014). Municipality Size and Local Public Sector Services: Do Economies of Scale Exist? In *The NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*, 7, 2, 151–171.
- SULLIVAN, H. (2001). Modernisation, Democratisation and Community Governance. *Local Government Studies*, 27, 3, 1–24.
- SULLIVAN, H. (2001). Modernisation, Democratisation and Community Governance. *Local Government Studies*, 27, 3, 1–24.
- SWIANIEWICZ, P. (ed.). (2010). *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute. [online]. [2015-10-01]. Dostupné z WWW: <igi.osi.hu/publications_datasheet.php?id=412>
- VRÁBEL, J. (2013a). Rašihho strašia referendá pre zlúčenie mestských častí. *Korzár*. [online]. [2015-04-19]. Dostupné z WWW: <<http://kosice.korzar.sme.sk/c/7027169/rasiho-stra-sia-referenda-pre-zlucenie-mestskych-casti.html>>
- VRÁBEL, J. (2013b). V Košiciach vrcholí boj o rušenie mestských častí. *Korzár*. [online]. [2015-04-19]. Dostupný z www <kosice.korzar.sme.sk/c/7022133/v-kosiciach-vrcholi-boj-o-rusenie-mestskych-casti.html>
- Zákon č. 369/1990 Zbierky zákonov o obecnom zriadení
- Zákon č. 401/1990 Zbierky zákonov o meste Košice
- Zmena rozdelenia kompetencií a systému financovania mestských častí v Košiciach, (2009). Komunálne výskumné a poradenské centrum. [online]. [2014-09-23]. Dostupné z WWW: <http://www.komunal.eu/images/pdf/Financovanie_MC_Kosice.pdf>